

TEMEL EĞİTİM II. KADEME ÖĞRENCİLERİ İÇİN MÜZİĞE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Ayfer Kocabaş*

ABSTRACT: This study was done to develop a variable and reliable scale that measures attitudes towards music. The samples of the study consists of 284 student 6th, 7th, 8th graders from Dokuz Eylül Junior High School İZMİR. The scale has been contained that Likert type, 17 positive, and 13 negative 3 interval, total 30 items and 6 factor. Item total correlations, item means and standart deviations, varimax rotated factör loadings communalities, eigen values, Cronbach's Alpha and Split-Half reliability coefficients and percentage of variance were computed. The obtained findings indicates that the developed scale is a valuable and reliable instrument that can be used to measure attitudes towards music on Junior High Schools Students.

KEY WORDS: Music Education, Attitudes, Scale of Attitudes towards Music.

ÖZET : Temel Eğitim II. Kademe öğrencilerinin müziğe ilişkin tutumlarını, ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla yapılan bu araştırmanın örneklemini İzmir-Dokuz Eylül Ortaokulu'nda okumakta olan 284 Orta I, II, III. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Likert tipi 3 aralıklı seçeneklerin yer aldığı 17'si olumlu, 13'ü olumsuz 30 maddeden oluşturulan ölçeğin madde analizleri, Cronbach's Alpha, İki-Yarı Güvenirlilik katsayıları bulunarak faktör analizleri yapılmıştır. Geçerliliği ve güvenirliliği sınanan ölçeğin Temel Eğitim II. Kademe öğrencilerinin müziğe ilişkin tutumlarını ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu görülmektedir".

Anahtar Sözcükler: Müzik Eğitimi, Tutumlar, Müziğe İlişkin Tutum Ölçeği

1. GİRİŞ

Çağdaş toplum olmanın yolu yaratıcı eğitim ve öğretim gerçekleştirildiği eğitim sistemlerinden, erken yaşlarda başlayarak çocukları yaratıcı kılmanın yolu da sanat alanlardan geçmekte bu bilime ve teknolojik alanlara da yansımaktadır. Genel eğitimin içinde yaygın bir şekilde yer alması gereken sanat eğitiminin amaçlarından biri görmeyi, işitmeyi dokunmayı, tad al-

mayı öğretmektir, çünkü bireyin çevresini algılaması için öncelikle duygularının gelişmesi gerekmektedir [8]. San'ın belirttiği gibi Amerika'lı yazar Conrad sanatsal yaratıcılığı "duyum, duyu, algı imgelem ve kavramları, içine alan, arama, araştırma, bulma süreci içinde etkili ve uyumlu mecazları, yeni formları düzenlemeleri bulmak şeklinde tanımlamaktadır. Sanat eğitimi çağdaş eğitimin ana boyutlarından olup fonetik sanatlar eğitimi, plastik sanatlar eğitimi, dramatik sanatlar eğitimi gibi dallara ayrılmaktadır. Fonetik sanatların en önemli dallarından olan müzik sanatını diğer sanat dallarından ayıran en önemli öge, müziğin ses ve ritm gibi en temel öğelerinin yeniden sentezlenmesi özelliğine sahip olması durumudur. Fonetik sanatlardan biri olarak duyu, düşünce, tasarım ve izlenimleri belli bir güzellik anlayışına göre düzenli ve uyumlu seslerle anlatan müziğin insan ve toplum yaşamında önemli işlevleri bulunmaktadır: Bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitsel alanlarda incelenebilen müziğin işlevlerinden en önemlisi bireysel işlevler olup diğerleri bu temel üzerine kurulmaktadır [10].

Müziğin işlevlerinin yeri ve önemi Eflatun'un da dediği gibi onun uygarlığa en çok yaklaştıran bir eğitim aracı ve önemli bir eğitim alanı olmasına neden olmuştur [3]. Müziğin işlevlerinin etkili ve verimli olabilmesi için insanı kasıtlı kültürlenme dediğimiz eğitim süreci içinde olumlu tutumların, bilgilerin ve davranışların kazandırılması gerekmektedir. Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeleri olan tutumlar, bireyin dünya hakkındaki sürekli ya da geçici varsayımlarını, diğer insanlardan beklentilerini, kendine benzer insanlarla değişik olanlar arasındaki farklılıkları, değer ve bakış açılarını, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ve neye yaklaşılması, neden kaçılması gerektiğine ilişkin duyu ve inançları içerir [9]. Tutumlar konusunda yapılan araştırmalar tutumların erken, yaşlarda edinildiğini göstermekte, erken yaşlarda edinilen tutumlar o konuda çok önemli deneyimler ya da yaşantılar olmadıkça, kolay kolay değişmemektedir [5]. Tutumların oluşması ya da geliştirilmesi açısından 12-30 yaş arası önemli bir zaman dilimi olarak kabul edilmekte, bu dönemin 12-21 yaş arası ergenlik dönemi, 22-30 yaş arası da ilk yetişkinlik devresi olarak ayrılabilir [7].

* Dr. Ayfer Kocabaş, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Öğretim Görevlisi.

Temel Eğitim II. Kademe öğrencilerinin tutumlarının de ergenlik döneminde şekillenmeye başlaması, müziğe ilişkin tutumların müzik eğitimi yoluyla geliştirilebilmesi bakımından önem kazanmaktadır. Bu yaşlarda kazanılacak müziğe ilişkin tutumlar ilk yetişkinlik devresinden sonra da kolay kolay değişmeyecektir.

1.1.ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ

Temel Eğitim II. Kademe zorunlu müzik derslerinde 1986-Ortaokul ve Lise Müzik Dersi Öğretim Programı 1996-İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı yürürlüğe girinceye kadar yürürlükte kalmıştır. Araştırmanın yapıldığı süreç içinde yürürlükte olan 1986-Programı bir programda olması gereken öğeleri yeterince kapsamamakta, yeterli sayıda ve nitelikte uzmanlar tarafından oluşturulan "Müzik Eğitiminde Program Geliştirme Kurulu" tarafından hazırlanmış izlenimi bırakmamaktadır [6]. Temel Eğitim II. Kademe programlarının yapısından kaynaklanan sorunlarla birlikte müzik eğitiminin türü, düzeyi, süresi, öğrenme ortamı, öğrenci, öğretmen, araç-gereç, içerik vb. konularda çok boyutlu nitelikteki sorunlar öğrencilerin müziğe ilişkin tutumlarını etkilemektedir. Bu sorunlar yalnızca eğitim sisteminin içinde değil, eğitim sisteminin dışında da T.V. radyolar, magazin basını gibi kitle iletişim araçları öğrencinin içinde bulunduğu sosyal, kültürel, ekonomik koşullar ile beslenerek okuldaki müzik derslerine, nitelikli müzik türlerine ilgi ve tutumları olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenciler kendi yaş düzeylerinde olmayan müziksel uyarıcılara tarışı tepkide dikkatli ve seçici davranmadığı için sağlıklı bir müzik zevki geliştirememektedirler. Müzik öğretiminin bütün boyutlarıyla birlikte gerçekleştirilememesi öğrencinin müziksel değerleri örgütlenmede ve onlara karşı aynı tutarlılık ve kararlılıkta tepkide bulunmasında, müzik anlayışı ve dünya görüşü kazanmasında etkili olamamaktadır. Müzik eğitimi ve öğretimi kendisinden beklenen işlevleri yerine getirememekte, bu durum müziğin bireylerin ve toplumların gelişmesindeki önemini yeterince kavranamamasına neden olmaktadır. Bu bağlamda müziğe ilişkin tutumlara ne derece sahip olduğunun saptanması ve geliştirilmesine yönelik önlemlerin alınması zorunluluk olarak görülmekte, müziğe ilişkin tutumları ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına duyulan gereksinim bu araştırmanın ve araştırmacının amacını oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini 1994-1995 öğretim yılında İzmir-Dokuz Eylül Ortaokulu'nda Orta I,II ve III. sınıflarda okumakta olan 284 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem yaş ranjı 11-14 arasında olup, cinsiyete

göre dağılımında 136 kız, 148 erkek öğrenci bulunmaktadır.

2.2. İşlem Yolu

Müziğe İlişkin Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi aşamalarında aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

1- Literatürün Taranması

2- Random yoluyla belirlenen Orta I, II ve III. sınıf öğrencilerinden birer şubede okumakta olan öğrencilere müzik hakkındaki duygu, düşünce, eğilim ve tutumları konusunda kompozisyon yazdırılması.

3- Öğrenci kompozisyonlarından yola çıkılarak madde havuzunun oluşturulması

4- Seçilen maddelerin 10 kişilik müzik öğretmenleri ve müzik eğitimi uzmanlarının görüşleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmesi

5- Likert tipi 3 aralıklı Evet, Kısmen, Hayır seçeneklerinin bulunduğu 19'u olumlu, 16'sı olumsuz olmak üzere seçilen 35 maddenin Orta I, II, III. sınıflarından seçilen 42 kişilik öğrenci grubuna uygulanarak anlaşılır bir şekilde yeniden düzenlenmesi

6- Son şekli verilen ölçeğin random yoluyla seçilen ve 284 öğrenciden oluşan Orta I, II ve III. sınıf öğrencilerine uygulanması

7- Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılması

2.3. Müziğe İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi

Bu araştırmada ölçeğin geliştirilmesi aşamasında istatistiksel çözümlenmeler SPSS WIN 5.01 paket programı kullanılarak yapılmış olup aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

1- Ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlılığını ortaya koymak amacıyla yapılan madde analizleri sonucunda 5 maddenin madde-ölçek korelasyonu 0.20'nin altında geçersiz olarak çıkmış olup madde sayısı 30'a indirilmiştir.

2- Kalan 30 madde üzerinde ölçeğin yapı geçerliğini saptamak için Varimax dönüştürülmüş faktör analizi uygulanmış olup, faktör yükü 0.40'ın üzerinde olan maddeler seçilmiştir.

3- Yapılan faktör analizi sonucunda 30 maddenin 6 faktöre dağıldığı ortaya çıkmıştır.

4- Saptanan her bir faktörün ayrı ayrı Cronbach's Alpha, İki-Yarı Güvenirlik Katsayıları ile eigen değerleri, değişkenlik yüzdeleri faktör yükleri, communaliteleri, madde-ölçek korelasyonları hesaplanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Müziğe İlişkin Tutum Ölçeği üzerinde yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin iç tutarlılığını, ortaya

koyan Cronbach's Alpha katsayısı 0.88, İki-Yarı Güvenirlik katsayısı 0.80 olarak bulunmuş olup yapılan faktör analizi sonucunda döndürülmemiş temel bileşenler analizine göre eigen değerleri 1.00'den büyük 8 faktör saptanmıştır. Buna göre, faktörlerin eigen değerleri ve açıkladıkları varyans yüzdeleri sırasıyla birinci faktör, 7.31, % 24.4; ikinci faktör 1.91, % 6.4, üçüncü faktör 1.43, % 4.8; dördüncü faktör 1.34, % 4.5; beşinci faktör 1.23, % 4.1; altıncı faktör, 1.14, % 3.8; yedinci faktör 1.08, % 1.08, % 3.6; sekizinci faktör 1.03. % 3.4'dir. Bu değerler ölçeğin toplam varyansının % 55'ni açıklamaktadır. Varimax Dönüştürülmüş faktör analizi sonucunda elde edilen altı faktörden birinci faktörde ağırlıklı olarak müzikteki başarı duygusuna ilişkin 8 madde, ikinci faktörde müziği seçme ve müzikten zevk almaya ilişkin 5 madde, üçüncü faktörde daha çok uygun zamanlarda müzikle ilgilenmeye yönelik 6 madde, dördüncü faktörde müzikle rahatlama ve kendine güven duygusu ağırlıklı 5 madde, beşinci faktörde müzikte başarıdan, çalgı çalma ve söyleme etkinliklerinden cesaret almaya ilişkin 3 madde, altıncı faktörde ise müziği meslek olarak seçme ağırlıklı 3 madde yer almaktadır. Tablo-1 her bir faktörün dönüştürülmüş analiz sonuçlarına ilişkin bulguları vermektedir.

Tablo-1'de görüldüğü gibi ölçekte yer alan 30 maddenin faktör yükleri oldukça yüksek olup en yüksek faktör yükü 0.82 ile altıncı faktörde yer alan sekizinci ve onbirinci maddelerde görülmekte, buna karşın en düşük faktör yükü 0.40 ile birinci faktörde yer alan öndördüncü maddede görülmektedir. Bununla birlikte her bir değişkenin faktör yükleriyle birlikte, buldukları faktörü açıklama yüzdesi olarak da kabul edilebilen communalıty değerleri birinci faktörde en düşük 0.16 ile öndördüncü maddede altıncı faktörde en yüksek 0.68 ile sekizinci maddede gözlenmektedir. Her bir maddenin ölçeğin tümüyle ilişkisini açıklayan madde-ölçek korelasyonu en düşük 0.23 ile altıncı faktörde yer alan beşinci maddede ve buna karşın en yüksek madde-ölçek korelasyonu 0.53 ile üçüncü faktörde bulunan onsekizinci maddede görülmektedir.

Cronbach's Alpha katsayısı ise en yüksek 0.72 ile birinci faktörde, en düşük 0.52 ile beşinci faktörde görülmekte olup, İki Yarı Güvenirlik bütün faktörlerde 0.50'nin üzerindedir. Müziğe İlişkin Tutum Ölçeği'nde yer alan maddelerin ve alt ölçeklerin geçerliği ve güvenirligine ilişkin bütün bu değerler yeterli düzeyde görünmektedir.

Tablo 1. Müziğe İlişkin Tutum Ölçeği'nin 6 Faktör için Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yükleri, Communaliteleri, Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Ölçek Korelasyonları ile Eigen Değerleri, Cronbach's Alpha İki-Yarı Güvenirlik Katsayıları ve Değişkenlik Yüzdeleri

Faktör : I

Eigen 2.84 Alpha : 0.72 İki-Yarı Güvenirlik : 0.77 Değişkenlik Yüzdesi : 35.6

Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yükü	Commuality	$\bar{x}$	Sx	Madde-Ölçek Korelasyonu
6 Müzik dersinde çalıp söylerken hata yapsa bile çalıp-söylemekten çekinmeme	0.42	0.18	1.50	0.69	0.29
14 Müzik dersine zorunlu olduğu için katılma	0.40	0.16	1.84	0.48	0.28
25 Müzik dersinde elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışma	0.69	0.48	1.80	0.47	0.51
26 Derste müzik yeteneğinin geliştiğini hissetme	0.67	0.44	1.69	0.52	0.50
27 Dersin müzik yeteneğinin gelişmesinde katkısının olmadığını düşünme	0.64	0.41	1.70	0.60	0.47
28 Müzik dersinde müziksel yaratmalar için istek duyma	0.66	0.44	1.52	0.64	0.48
29 Müzik dersinde birlikte çalıp-söylemekten zevk alma	0.61	0.38	1.73	0.54	0.44
30 Kendi gösterdiği başarıyı arkadaşı göstermediği zaman üzülme	0.57	0.33	1.48	0.73	0.40

Faktör : II

Eigen 2.19 Alpha : 0.64 İki-Yarı Güvenirlilik : 0.66 Değişkenlik Yüzdesi : 43.9

Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Communality	$\bar{x}$	S_x	Madde-Ölçek Korelasyonu
1 Müzik dersinin çok sevdiği dersler arasında olması	0.71	0.50	1.80	0.43	0.48
2 Müzik dersini sıkıcı bulma	0.61	0.37	1.83	0.38	0.37
4 Noktaları çözümlenmekten yorulma	0.65	0.43	1.45	0.66	0.40
10 Müzik ders saatlerinin artırılmasından çok mutlu olma	0.57	0.32	1.50	0.64	0.34
13 Müzik ödevlerini sıkılmadan zevkle yapma	0.74	0.55	1.81	0.41	0.49

Faktör : III

Eigen 2.48 Alpha : 0.70 İki-Yarı Güvenirlilik : 0.74 Değişkenlik Yüzdesi : 41.4

Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Communality	$\bar{x}$	S_x	Madde-Ölçek Korelasyonu
3 Boş zamanlarında müzikle uğraşmaktan zevk alma	0.54	0.30	1.68	0.51	0.35
9 Müzik derslerinin kaldırılmasından çok mutlu olma	0.59	0.35	1.81	0.50	0.39
16 Müzik dersine sınıf geçmek için çalışma	0.70	0.49	1.88	0.37	0.50
17 Müzikle ilgili yayınları ilgi çekici bulmama	0.59	0.35	1.65	0.61	0.40
18 Boş zamanlarında müzikle ilgili hiçbir şey yapmak istememe	0.72	0.52	1.62	0.60	0.53
20 Müziği günlük yaşamda önemli görmeme	0.67	0.45	1.77	0.52	0.47

Faktör : IV

Eigen 2.48 Alpha : 0.70 İki-Yarı Güvenirlilik : 0.74 Değişkenlik Yüzdesi : 41.4

Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Communality	$\bar{x}$	S_x	Madde-Ölçek Korelasyonu
15 Müzik dersinde kendini rahat hissetme	0.60	0.36	1.75	0.50	0.36
19 Bilgi ve becerilerini arttırmak için başkalarında sürekli yararlanmak isteme	0.66	0.44	1.66	0.58	0.42
21 Müzik derslerinde tedirgin ve sinirli olma	0.67	0.45	1.79	0.48	0.43
22 Güzel çalıp söylemekten gurur duyma	0.67	0.45	1.78	0.49	0.43
24 Öğretmeni nedeniyle başarısız olduğu hissine kapılma	0.62	0.38	1.70	0.53	0.38

Faktör : V

Eigen 1.54 Alpha : 0.52 İki-Yarı Güvenirlik : 0.50 Değişkenlik Yüzdesi : 51.5

Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Communality	$\bar{x}$	S_x	Madde-Ölçek Korelasyonu
7 Çalgı çalmanın kendine güven duygusunu arttırması	0.76	0.57	1.61	0.59	0.38
12 Notasını gördüğü-bulduğu şarkıları çalmak ve söylemek isteme	0.67	0.46	1.65	0.58	0.30
23 Müzikteki başarıdan cesaret alma	0.71	0.50	1.62	0.58	0.33

Faktör : VI

Eigen 1.63 Alpha : 0.58 İki-Yarı Güvenirlik : 0.64 Değişkenlik Yüzdesi : 54.6

Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Communality	$\bar{x}$	S_x	Madde-Ölçek Korelasyonu
5 Müzik dersinde çalgı çalmaktan korkma	0.53	0.28	1.68	0.59	0.23
8 İleride müzikle ilgili meslek seçmek isteme	0.82	0.68	1.01	0.79	0.48
11 İleride müzikle ilgisi olmayan bir meslek seçmek isteme	0.82	0.67	1.13	0.75	0.47

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada Temel eğitim II. Kademe öğrencilerinin Müziğe İlişkin Tutumlarını ölçmek amacıyla 284 öğrenci üzerinde uygulanarak faktör analizleri yapılan likert tipi 17'si olumlu, 13'ü olumsuz 30 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir.

Ölçeğin tamamı için Cronbach's Alpha: 0.88 İki-Yarı Güvenirlik katsayısı 0.80 olarak bulunmuş olup ölçekte yer alan maddelerin, alt ölçeklerin geçerlik ve güvenirliliğine ilişkin elde edilen değerler ölçeklerin hem kendi içlerine hem de bütün olarak tutarlı olduğunu kanıtlamaktadır.

Alt ölçeklerde benzer maddelerin ağırlıklı olarak bazı faktörlere dağılması örneklemin heterojen bir yapıda olduğunu göstermektedir. Genel bir sonuç olarak ölçeğe ilişkin bulgular geliştirilen ölçeğin müziğe ilişkin tutumları ölçmede kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir. Müziğe İlişkin Tutum Ölçeği'nde yer alan bazı maddelerin Friedmann [1989] Beckwith, Garfield, Holley ve diğerleri [1991] Bland [1993]'in araştırma sonuçlarıyla tutarlılık içinde oldukları görülmektedir. Temel Eğitim II. Kademe öğrencilerinin müziğe ilişkin tutumlarının geliştirilmesi yönünde planlanacak öğretim ve öğrenme etkinlikleri müzik eğitiminin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel ürünlerini arttırabilir.

KAYNAKLAR

- [1] Beckwith, B and Others (1991). "Tribal Rhythms; A Thematic Approach to Integrating The Arts Into The Curriculum"1, Harward Educational Review. 61: 252-59.
- [2] Bland, A., (1993). "Original Opera In Middle Schools". Music Educators Journal, 79: 27-30.
- [3] Edmann, İ., (1977). Sanat ve İnsan, Çev: Turhan Oğuzkan, İstanbul: İnkılap ve Ata Basımevi
- [4] Friedmann, M., (1989). "Stimulating Classroom Learning With Small Groups", Music Educators Journal, 76: 53-56.
- [5] Kağıtçıbaşı, Ç., (1989). İnsan ve İnsanlar İstanbul: Evrim, Basım Yayın Dağıtım.
- [6] Kocabaş, A., (1994). "1986-Lise Müzik Dersi Öğretim Programının Ege Bölgesinde Görevli Müzik Öğretmenlerinin Görüşlerine ve Çağdaş Program Geliştirme İlkelerine Göre Değerlendirilmesi" Y.L. Tezi, Çukurova Üniversitesi 1. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Cilt 1, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi, ss: 93-101.
- [7] Morgan C.T., (1989). Psikolojiye Giriş, Ankara: Meleksan Yayınları 7. Baskı.
- [8] San, İ., (1985). Sanat ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- [9] Tolan, B; İsen, G; Batmaz, V. (1985). Ben ve Toplum, Ankara: Teori Yayınları.
- [10] Uçan, A., (1990), "Müzik Eğitiminin Niteliği. Üç Ana Türü ve Temel Sorunları", Orkestra Dergisi, ss: 207, İstanbul.